

SZERKESZTŐI IRODA:
Mátyás utca 21. szám. (Postaépület) hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

AZ „ELLENZÉK” ELŐFIZETÉSI DÍJA:
Vidékire postán, vagy helyben házhoz hordva
Egy évre 16 frt. Negyedévre 4 frt.
Hónapra 8 frt. Egy óra helyben 1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnep napokon.
Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENZÉK.

POLITIKAI ÉS TARSADALMI NAPILAP.

KIADÓ-HIVATÁS:
Kulcsár, Belkőpész-utca 33. szám.
HIRDETÉSI DÍJAK:
Egy cenziméternyi tér ára 4 kr. Gyászok, kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek. Bélyegilleték minden hirdetés után 30 kr.

Nyitlertéri czikkék
garmond sora után 20 kr. fizetendő.

Az ifjuság védelme.

A kis Athén — már mint az egykori kincses Kolozsvár — ismét megkapta a különféle tanintézetekbe kerülő ifjúsággal.

Néhány ezerre tehető a nem kolozsvári illetőségű, de itt alapított iskolákba járó ifjak száma. Ez bizonyos tekintélyes szám, s már csak ezért megérdemli, hogy ennek az ifjuságnak különféle veszélyektől való védelmére szempontjából némely dolgokra felhívjuk a hatóság figyelmét.

Tény az, hogy az iskolák falain belül a tanuló ifjuság semminemű hátsági ellenőrködésnek nincs kitéve, dacára annak, hogy külsőben közérkölcseiségi és közegészségiségi tekintetben állandó veszélynek vannak kitéve.

Azok a tényezők, melyeknek közérkölcseiségi gondoskodniuk kellene az ifjuság erkölcsi és testi biztonságát, nem képesek és nem is hivatásukat meg csak felismerni sem, annál kevésbé megvédeni.

Rendszerint különféle kihágásoknak kell megórtóztatni, hogy a hatóság egyes esetekben tudomást szerezzen arról, minő veszélyeztetésnek van kitéve a tanuló ifjuság az évnek 10 hónapja alatt pusztán csak azért, mert a hatóságnak illető közegzei tekintet indolensek még a sajátképi hiányai teendői iránt is, részint mert tudva nem akarnak ez állapotokon változtatni, s összedugott kezekkel nézik, mint pusztítja magát az ifjuság nagyobb része testileg, erkölcsileg is — éppen abban a városban, a melybe a tanuló testi és szellemi kiképzés czéljából küldik gyermekeiket.

Hogy mik azok az állandó veszélyek, melyeknek az ifjuság ugyszólván ki van szolgáltatva, azokról szinte felesleges volna részletesen szólnunk annyira ismerve vannak mindenki által, de mert feltelesenünk kell, hogy ezeket éppen az a hatósági közegek nem ismerik, mert nem akarják ismerni — elmondunk nekik egyetmást. Ha akarnak — tanulhatnak belőle.

A mint tudva van, utóbbi időben Kolozsvárt légio számára szaporodtak fel azok a félreeső helyeken berendezett foglalkozások, a hol éppen az ifjuságnak nyújtatik privilegium a zavartalan és kellemes mulatozásra.

Ezeknek a tivornyahelyeknek tulajdonosai nagyon jól értenek az üz-

leti dolgaikhoz, s pompásan tudják úgy berendezni üzleteiket, hogy az ifjuság állandó pártolásban részesítse azokat. Csak az óvári tizedben éppen négy ilyen tivornyázásra alkalmas telep van egymástól csak néhány lépésnyi távolságban berendezve — egyenesen az ifjuság számára. Főkeresleti czikk ezekben a kocsmákban a pinczérnő. Mindenikben többesével — egyikben éppen hét darab van beállítva az ifjak kiszolgálására.

Nem kívánjuk részletezni az ezen helyeken éjjelenként lefolyó mulatozásokat, csak annyit említünk meg, hogy ezekben az üzletekben az ifjuság alaposan kifosztatik először a pénztől, aztán az egészségéből és az erkölcsi cseiből.

Rémletes dolgokat tudnánk elbeszélni, minő módjai alkalmaztatnak e helyeken a vagyon, egészség és erkölcsi rontó műveleteknek és az arra hivatott közegek közül egy sem veszi magának azt a fáradságot, hogy olykor bepillantson e titkos bűnfészkekbe — s szétrebbentse a kufárkodókat.

Mi úgy tudjuk, hogy a rendőrségnek, meg az orvosi hivatalnak, s első sorban ezek vezetőinek volna kötelességük utána nézni, hogy az ifjuság hol és miképen tölti az éjeleit. Csak egy parányi érdeklődés kellene hozzá, s módjában állana e közegeknek gátat vetni azoknak a bűnös üzelmeknek, melyeket lelketlen elősdiék az ifjusággal szemben minden tartózkodás nélkül folytatnak.

Magok a hatósági közegek is láthatják minő veszedelemnek vannak kitéve a tanuló ifjak e tivornya telepeken, s mert láthatják tenniük is kellene valamit a védelem érdekében. Ez kötelességük volna.

Például a főorvos ur olykor ellátogathatna ezekbe a kocsmákba, a melyek nem annyira kocsmák, mint inkább bordély házak, még pedig meg nem engedett módon berendezve. Olyan tapasztalatokat szerezhetne csak egyszeri megfigyelés alatt is, melyekből kivonhatná magának azt a tanulságot, hogy az ifjuság egészségének ily módon való veszélyeztetése ellen neki — mint a közegészségügy hivatott óránek — mulhatatlanul fel kell lépnie, s egyetértve a rendőrséggel, gátat vetni a veszedelem elfajulásának.

Mert ne higgye a főorvos ur, vagy a főkapitány ur, hogy nekik ebben a dologba csak konkrét feljelentések esetén

van joguk beavatkozni. Jó, hogy a jogkörüket szabályozó statútumok nem szabják tényleg kifejezetten e nemű kötelességeiket, de hát miért élnek bele magukat ama hiedelembe, hogy nekik csak azt kell megtenniük — a mit a statútumok előírnak? Hiszen, mint hivatali vezetőknek éppen az volna a feladatuk, hogy olykor kissé messzebb is lássanak a szabályrendeletek szűk körén, s maguk keressenek feladatokat után.

Találhatnak ilyeneket az általunk érintett dolgokban feles számmal.

Névszerint megkellene akadályozni, hogy a kocsmányitásra iparjogot szerzett emberek ne terjeszkedhessenek túl azon üzletkörön, melyet iparjogok alapján folytathatnak, s különösen felügyelni kellene ama helyeken alkalmazott pinczérnők viselkedéseire, mert ez uton nagyon könnyen rájöhetnének, hogy az ifjuság egészségi és erkölcsi életét és vagyonbiztonságát veszélyeztető műveleteket éppen ezek a pinczérnők hajtják végre legnagyobb szabadsággal és legtöbbször szemérmelenséggel, holott egy kissé erősebb felügyeléssel, könnyen lehetne megakadályozni a veszély elterjedését.

Mi nem akarunk senkinek a kényérkereseti és megélhetési módjait konfiskálni, csak azt kívánjuk meg, hogy mindenki a tisztesség és megengedhetőség határain belül végezze el a dolgát. Ezek a pinczérnők azonban nem így cselekednek azokon a helyeken, melyekről megemlékeztünk. Ezért kellene a főorvos és főkapitány uraknak betekinteni olykor az ifjuság eme mulató helyeire, s az ott szerzendő tapasztalatok nyomán meggyőződniek arról, hogy e kérdésben csakugyan van tenni valójuk elég.

Az igazat megvallva, nem szeretnők, ha a kis Athén idővel az ifjuságra nézve a prostitúció állandó fészkevé süllyedne, pedig éppen annak az utját egyengeti az a határtalan indolencia és semmit tevés, melyet az erre hivatott közegek tanúsítanak.

Ha egyébként nem, már csak a város erkölcsi reputációjának megvédelmezéseért is érdemes volna a hivatott közegeknek foglalkozni e kérdéssel és tenni valamit az ifjuság egészsége és erkölcsének állandó veszélyeztetése ellen.

s emélyezte — mint lapunknak írják — küldöttségileg fogja a Felségének hódolatát bemutatni. A küldöttségnek, melyet Kun Géza gróf kollegiumi főgondnok vezet az oralkodó színe elé, tagjai: Dósa Dénes, kolleg. igazgató, Ince János, ref. lelkész, vallásanár, Fülöp Géza, ref. lelkész, vallásanár, Sándor János, Vítus Lajos, Deák Gerő, Simon Ferencz, János Gábor, Benkő János, Tokaja Aladár, Csűrös Pál, Kisapál Mihály és Nemes Ferencz főgym. tanárok. A küldöttség minden tagja magyar ruhában fog megjelenni.

Imrich János, a feketebalmi szász nemzetiségű képviselő, — mint nekünk Brassóból sürögnyázik — leköszön mandatumáról, s helyébe Filtisch W. József, a „Kr. Z.” szerkesztőjét akarják megválasztani.

Külföld rovat.

Bolgár trónválság.
Szófiából távirják. A kormány arról értesült, hogy a török kormány, pétervári nagy követéhez, Sakir pasához intézett táviratban constatálja az Enyot tábornok küldetésére vonatkozó terv bukását, s egyuttal azon óhaját fejezi ki, hogy Oroszország közölje továbbí véleményét. Itt értesültek arról is, hogy a porta újabb körlevelet intézett a hatalmakhoz, melynek tartalmát Sophiában nem ismerik.

Napokint miniszteri tanácskozásokat tartanak, a melyekben az ország gazdasági, pénzügyi viszonyai tárgyaltnak. A fejedelelem három-négy nap múlva Samokovo iparvárosba s onnan a Rild dagbra rándul, az ottani monostort megtekinteni. Ferdinánd fejedelem naponkint kétszer tett sétát tizenhat lovas buszár fedezete alatt, a kik kivont kardokkal lovagolnak körötte. A nagy tömegnél jó hatással van az új fejedelem cziménél, az hogy Negovo Carsko Visocestvo-val jelzik, vagyis a királyi fensége, holott Sándor fejedelem csak Negovo visocestvo, a fensége volt.

Császárok találkozása.
A stettini lapok, erősen ragaszkodnak ahhoz a hírhez, hogy a császár el fog látogatni Stettinbe. A kastélyban, hol a császár állítólag tartózkodni fog, az ajtókat áll szerint kék-piros-fehérre festették. (Furcsa!)

A Timesnek berlini tudósítója azt jelenti, hogy egyik barátjának a császár közvetlen környezetéből való magas egyéniség határozottan állította, hogy a két császár találkozása a jövő héten fog végbemenni.

Francziák és angolok.
Párisi diplomatiái körökben azt várják, hogy a Franciaország és Angolország kö-

zött függőben levő kérdések, a Suez-csatorna semlegesítéséről és az új Hebridák helyzetéről az ősz folyamán elintézésre kerülnek. Waddington, francia nagykövet, Londonból való elutazása előtt az angol kormánynak a tárgyra vonatkozólag jegyzékét nyújtott át. — A Suez-csatorna semlegesítésének keresztül vitele fölött állítólag egy nemzetközi bizottság fog örködni, melynek kötelessége lesz egyszersmind a semleges pontokat mindkét párton megállapítani.

A király és a horvátok.
A királyok csáktornán időzése alatt tudvalevőleg horvát küldöttség is tisztelt, mely alkalommal a király a horvát üdvözlő beszédre, német választ adott.

E kérdésre vonatkozólag a „Pesti Napló” a következő okos megjegyzéseket teszi:

„A táviró egész terjedelmében meghozta a hírt, hogy Csáktornán a horvát bñ, a horvát küldöttség élén szüneten tisztelt a királyt, és a király a horvát nyelven mondott üdvözlésre németül felelt. S a nélkül, hogy e tény bírálai, vagy neheztelni akarna, eszünkbe jut, — és önkéntelenül fölshajunk, — hogy mily rendkívüli hordereje lett volna annak, és mily nagy morális erőt kölcsönzött volna a magyar kormánynak, és minnyire megkönnyíthette volna a most küszöbön álló magyar horvát kiegyezést, ha a király a horvátoknak magyarul válaszolt volna!

Hisz már maga az, hogy a horvátok, a maguk nemzeti nyelvén szólhatnak ahhoz, a ki azt a koronát viseli, melyhez Horvátország is tartozik, már maga az, igen édes dolog lehet a horvátokra nézve. Mert ki van fejezve, el van ismerve ebben az a nagy politikai jog, mely a horvátok nemzeti nyelvét megilleti. És ha a magyar király horvátul felelt volna nekik, hát a felett a magyar nemzet soha egy perczig sem esett volna gondolkodásba. Mert a magyar nemze nem irigyl a horvátoktól azt, ha a magyar király horvátul válaszol az üdvözlésekre.

De a felett igen is mélyen gondolkozba esik, hogy a magyar király nemetl válaszol a horvát küldöttségnek, pedig a magyar kormány férfiai vesszik körül a Magyarországi területén áll. O Felsége egész Európában a legalkotmányosabb fejedelem, — koronájának tanácsosai, akik felelősek, mindenkor számíthatnak arra, hogy a Felségénél bármiben, amit komolyan és indokoltan szükségesnek tartanak, ellenkezése nem fognak találni.

És így csak a korona tanácsosai ellen fordulhat panszunk, hogy miért nem találta jobb megoldást, midőn minden megoldás jobb lett volna, mint ez. Mert az a

AZ „ELLENZÉK” TÁRCÁJA.

1887. szeptember 12.

Kóborlások.

V.

Predeal.

Az ember Brassóban útlevelet vált négy óra és hat férfi számára s magára veszi a személyleírások egész felelősségét. Magas kóborlástól néztem én már le mélyeséges árnyékba; a bivalybika már sokszor kergezett meg úgy ébren, mint álomban; mélyeségesben egyszer a nyakamba zúdult egy egész raj: hanem ahhoz fogható aggodalmat, töprengést és félelelmet soha sem illoztam ki, mint mikor a nők vizsgálni kezdtek útleveleiken saját személyleírásukat. Jóhiszeműleg és bizonyos bonhomiával mentem a vármegye kiadójához, s adtam kelle alá a feleleteket szemről, szájról, hajról, természetéről és évszámról. Gondolom: az útlevelezendők az úgy is mindegy.

Anna néni, Ella, Janka, Rőzge. — Hány éves? — Tudom is én; írjon negyvenkettőt. Pedig harmincznyolczt kellett volna írni. Talán könyebben elbirta volna lelkiismeret, ha rám rakják a Bucesed minden kőszírtját s a tetejébe még a Királykét a déli Kárpátok egész láncolatával, mint ezt a nagy évet. Hogy is lehettem ilyen együgyű? —

Haja? — Szőke.

Nesze neked Járó Kelő! Hát nem látod, hogy olyan haja van, mint a tilólt len? —

Nem tudod, hogy női ténnyiségben a férfiak két nagyfontosságú feladata van: látni és nem látni? A ki nem tudja, hogy

mit és mikor kell meglátni, mit és mikor kell nem meglátni, az álljon be professornak egy theologiai fakultáshoz, de ne menjen kellemes és bájos női társaságban Sinajába s főleg ne váltson számukra útlevelet.

Szeme „fekete.” Micsoda próza! Bezeg Dósa Dani nem így ír a Kornizs Lóna szeméről. „Fekete.” Ezek az útlevelek olyan szárazok, akár a diurnista ebédje. Hát a szemöldök; hát a pillák; hát a metszés! Egy tintacsöppis fekete s mégis csak tintacsöpp.

„Haja fekete.” No bizony. Másékné bánt Vörösmarty a nőekkel. „Férfiában tengerész és egy...” Együtt a tenger nagysága, mélyége és vihára az éjszaka sötétjével, rémeivel és titokzatoságával. Ez már leírás. Így tessék a vármegye expeditorának írni, ha máskor útlevelet állít ki az Ella nagysád számára.

Mintán pedig legtöbb szabad Rőzgeket, tehát ő kapta a legtöbb hibát. No lám, a Janka főm teintje még csak meg sínos említve, sem puha fehér kezei, sem az én nyers-selyem újköpenyem; aztán az én szám nem „rendes” — még a bécsi főorvos is azt mondta, hogy rendkívül kicsiny szám van... termete „rendes”, órra „rendes”, ismertető jele „nincs.” Mindmeggannyi gorombaság.

Próbáltam a társalgás tárgyát megváltoztatni. Beszélni kezdtem, hogy udvariatlanabb állomásfőnökök mint a brassói, még nem találtam a magyar államvasutaknál; hogy kértém tizünk részére külön osztályt — nem adott; kértém hogy egy kocsi hátulsó osztályát jelölje ki számunkra — nem tette meg; kértém hogy kocsiinkat

akasztassa leghátul, hogy visszapiantásunk lehessen a predeali magaslatról — elutasított. Mind-zt pedig kértém előző napon, mikor a kocsi sor még nem volt összeállítva. Hasztalan. Mervé és hajthatatlan maradt mint egy rubrikavonal. Inkább egy elcsigázott kámbiátornak néztem a Bach miniszter idejéből, mint állomásfőnöknek Baross Gábor alatt.

Mindezt és még sok egyebet próbáltam elérni. Mutogattam a tölgyesi szoros természetes défilit; új; vádoltam a hadügyminisztert, hogy miért nem használja föl a szerencsés fekvést erődítési munkálatokra. Hol jött a muszka, hol állottak ütégeink, hol folyt az ütközet a legtüzeesebben; meddig terjedtek a hétfalusi pörös erdők; miként szakította meg őt falu a pört; mily rettentő a Pávai Vajna Elek bátyánk haragja...? s több efféle érdekes helyi momentumot ragadtam föl a társalgás új tárgyául. Cszté azonban nem ériem. Egy pillanattig volt csak időm lélekzetvételre, midőn a tölgyesi honvédelmi kőre tettem a társaságot figyelmessé. Ez is csak rövidke pillanat vala, mert alig hogy lák rünk elhaladt az emlékezetes dombot, egy édeskes hang megszólal: „pedig az én szemem úgy-e lenvirágszín?” Persze, hogy lenvirágszín, egyestülve a nefelejt mosolyával; én így is diktáltam annak a hasonlatlan kiadónak, de ő csak mosolygott, hallgatott, irt és nem fektett szult az én költői hangulatomra.

Szerencsére jött az alagút. Szörnyű hosszú és szörnyű sötét. A csevegés megszűnik, s a szív lassabban ver. A vonat itt egy csavaralaku fordulatot tesz, mondám hogy emeljem a közrémületet.

„Milyen az, édes Járó Kelő?” —

„Olyan az, asszonyom, mint mikor egy „srófot” csavarunk a „mutter”-be; megindulunk a tunel aljában, aztán szép csendesen rátekerözünk az oldalára, s itt folyvást menedékesen emelkedünk egész a tunel boltozatáig, a honnan aztán a tulsó oldalon lelejtünk menedékesen ismét az aljig.”

„Ez lehetetlen; hiszen akkor a lábunk lesz fölfelé, s a fejünk lefelé.”

„Nincs különben asszonyom; ez fizikai szabály — ugy-e Ödön?”

Ödön jurista és gentry; sok az esze és mindig kész a felelettel.

— Igenis kérem, ez fizikai szabály, a tapadás törvénye

— De hogyan nem hullunk alá a boltozatról?

— Hát nem látott már asszonyom legyet, a mint kényelmesen sétálgat a plafondon?

— Annak szárnya van.

— Hát hangyát, pókot és egyéb bogarat? A gépészek ellesették a bogarak mechanikáját, s annak a mintájára készítettek a predeali mozdonyt.

Ekkor megvilágosodott.

— Ime, már alant vagyunk.

— Vigye el magát az ördög. Ha tovább tart a sötétség, még elhiszem minden badarságát.

A legjobb benne az, folytatám nevetve, hogy Ödön csakugyan elhite és még idézte is a fizikai törvényt.

E ráfogás után általános derűtlenség és általános megrohanása Ödön urfának. Tép-ték, ziháltak, kacagtak, gunyolták s a szegény jurista úgy védte magát a minden ol-

dáról jövő támadás ellen, mint egy ceferbogar, mikor hangyabolyba hull. Így lett feledve az útlevelek hiányossága.

Csak mikor a predeali állomáson elkiáltotta magát az oláh zsandár: „vos passe-ports medames!” éreztem, hogy négy szem-pár csendes szemrehányással tekint felém, miként kánikulai meleg nap után megérzi az ember még egyszer a bérceztető fái közt megszűrt napsugarak leáldozó fénykévéjét. És aztán következik az alkony és az éjszaka, miként számunkra következett az oláh vonatvezető és Románia.

A predeali állomás román területen van, mert hát mi mindig úgy cselekedünk, mint az a magyar ember, a ki a gőzfürdőben nem a beteg lábát dör-söltette — kikerülendő a fájdalmat, hanem az egészségest, s aztán büszkén dicsekedett, hogy lefőzte a németet. Mi is román területre építettünk, hogy a magunk földjét megkíméljük az ásatás fájdalmaitól s az épületek terhetől, s ekként az oláhot úgy főtük le, hogy a román vasutak igazgatósága csak kocsiutogatás czimén évenként rajtunk mintegy 30.000 frtot zsarol.

De máskülömben is nagyon megérzi a magyar utas, hogy Predealon nincsen ott-hou. Más szokás, más eljárás, más törvény. Keletnek minden zavara, rendtelensége, mooska és kényelmetlensége ri ki a pénztárból, a váróteremből, a kocsiból és a perron összes zugából.

Útlevel nélkül ma már meglehet járni egész nyugot Európát, de a predeali állomás perronján keresztül húzott zsinort át nem lépheted, mielőtt be nem mutatod és nem láttamoztatod utl-vel det legalább né-y

tény, hogy a király németül felel a horvátoknak, majdnem annyit jelent, hogy azt a gyűlöletet, mely Horvátországban minden ellen megvan a mi magyar, a magyar államcszeme legfőbb képviselője is tudja. És ezért nem felel magyarul. S ez az, ami a magyar nemzetnek sóhaját kibívja.

Mert mily szép alkalom lett volna most, Magyarországot területén fogadva a király a horvát küldöttséget, a magyar király ajkára magyar nyelven oly szavakat adni, melyekből Horvátország, minden brüszkizás nélkül megtanulhatta volna, hogy boldogulása csak a magyar államcszeme tisztelete által képzelhető: — és ime, a magyar kormány ezt a jó alkalmat elmulasztotta!

Mily kár! — vajjon lehet-e jóvá tenni?

Irodalmi egylet.

A Kolozsvárt alakított „Dávid Ferencz Egylet” évi rendes közgyűlését, a mint lapunk hasábjain említve volt Dicső Szent-Mártonban tartotta meg szept. 3-án d. u. 3 órától kezdődőleg a polgári iskola nagy termében, mely zsúfolásig megtelt közönséggel.

Elnökök: Berde Mózes alelnök és Ferencz József alelnök. Boros György az egylet farsadhatatlan titkára szépen kidolgozott évi jelentést olvasott fel. Ebből örömmel láttuk, hogy az egyletnek van 5 főek egylete. — Mindenik munkálkodott kellő sikerrel. A legnagyobb munkát a választmány végezte, mely tartott Kolozsváron négy rendes és két felolvasó gyűlést. Kiadta az egylet II-ik értesítőjét 700 példányban.

Irodalmi munkásságot is szépet fejtett ki. A felolvasások nagyobb részben a Keresztény Magvetőben is megjelentek. Ilyenek a dr. Brassai Sámuel „Jövő vallása” című felolvasása, mely 1000 példányban nyomtatott ki.

Ezt az egylet lelkes titkára Boros György angol nyelvre is lefordította megküldötte a Britt és külföldi unitárius társulat titkárnak. Megjelent angol lapokban. Kőváry László „Keresztény család” című felolvasása 500 példányban. Ez is először a Keresztény Magvetőben jelent meg, honnan lenyomatott 500 példányban. Nagy részt már el vannak árusítva. — Csak a Keresztény Magvetőben jelent meg Kelemen Albert felolvasása „a vallás oktatásáról”, ugy szintén Ürmösi Kálmán felolvasása „az ekklesiáris követésről, valamint a Rádiger Géza kitűnő szótár fordítása is. Megjelent külön lenyomatban is. dr. Brassai Sámuel „A hit és vallás” című felolvasása 1000 példányban. A nyomdai költségeket dr. Brassai Sámuel fedezte.

Ez a füzet is egyike a legbecesebbeknek. Vannak még felolvasások, melyek nyomtatásban nem jelentek meg pl. Kovács János tanár „A vasárnap megünneplése Amerikában”, dr. Bartók István tanár „a orvosi dualizmusról.” Boros György titkára „Dávid Ferencz kolozsvári papságáról, mely lapunk hasábjain is megjelent a vidéki fiók egyletek szintén tartottak felolvasásokat. Még felolvasások a választmány megyerit Kőváry László, Kozma Ferencz, Kovács Antal, Mózes András és Ürmösi Lajos urakat, de idő nem volt a felolvasás megkötésére és alkalom ez évben. Jövő évben annál örömdetesebb felolvasásoknak nézünk elébe.

Az egylet dr. Martineau Jakabot, a Manchester New College érdemekben gazdag nyugalmazott tanárát kérte fel, hogy az egylet ez évi rendes gyűlésén felolvasást

helyen, külön a pénztárnál, hol friss jegyet kell váltani, a szolgabíróknál, a kit Pánczél-nak hívnak és olyan hallgatag, mintha a nyelvét is pánczélzólgyonná, a magyar oszondórnál, a ki Zetelakán termett magasra mintegy fényoszlop, az oláh zsandárnál, a ki vállrojtokat visel, mint egy francia maréchal és a jó isten tudja, hogy még hol és kiknél.

Csak még ezután jön az oláh finác. Tudvalevő, hogy a finác az emberi fajzat legkellemetlenebb kinövése. Nagy Béla már csak elég sima, elég finom — ugy, hogy félrelinek is beillenek, sőt leendő nagy lakását tekintve, még erdélyi mágának is megjárja, de, nem tehetek róla, én még Nagy Bélán is megérezem a finác-izt. Hát még, a ki nemcsak finác, hanem még ráadásul — román is. Egy barompia összes illatárját lengeti a Bucesud enyhe szele feléd: a pálinkának, a dohánynak, a mosléknak és a hagymának egyesült illatát.

Megvizsgáltak.

Az Anti bátyánk zsebében egy féllitere üveg félig elópataki vízzel. T. i. nem akarta kuráját félbeszakítani. Tehát: üveg; tartozik a vámtariffa B IV 8 tétel alá. Tehát: ásványvíz; tartozik a vámtariffa H XVIII 3 tétel alá. Rőzge egy kis kékításkát vitt a kezében; a mi benne volt, azt magyarul gondolom toilletnek vagy plane neccsairének hívják. Parfum-ös üveg, keztüggomból, olló, tű, s talán egy fél elópataki kifli, vagy néhány darab Kugler-féle bonbons. Tehát: illatszerv-vámtariffa C pont; üvegem-vámtariffa B pont; aczéllárú-vámtariffa D pont;

szivesen vállalkozott e nagy bölcsész a felolvasásra, de nem tehetett ennyit, mivel a meghívást későn kapta, felolvasását sem küldhette el e miatt.

A választmány egyik derék farsadhatatlan nő tagját Kovács Antalnét veszté el ez évben.

A népszerű pályázatok eredményét részben láttuk lapunk hasábjain.

A biblia terjesztése körül is nagy érdemeket szerzett az egylet. Londonban élő Duka Tivadar nagy hazánkfának írt a titkár mint az angol és külföldi biblia társulat választmányi tagjának, ki a felkérésre választott készséggel s közbejárását megígérte, azonban azt ajánlotta, hogy a bécsi megbizott utján adjon be kérelmet az iránt, hogy a bibliát bizonyos százalékkal olcsóbban kapja.

Jan. 8-án Millard Eduard, a biblia társulatnak 40 évig buzgó ügynöke arról értesítette a titkárt, hogy a társulat 100 teljes bibliát és 500 drb. Uj-testamentumot ajánlt fel az egyletnek ingyen, hogy szegény tagjai közt ossza ki.

Szép és nagy nyeresége ez az egyletnek. Helyesen jegyzé meg a titkár, hogy ez a vivmány rendkívüli erkölcsi erőt, bizalmat és bátorságot kölcsönöz még a csüggedezőnek is. Az egylet hajóján reméljük olyan szerencsés lendítést tett, hogy mi előbb-utóbb biztos röpárthoz jutunk. Az erkölcsi siker mellett az anyagi is nagy, mert a 600 példány legalább 200 forint értéknek felel meg.

A választmány megköszönte a nemes ajándékot, s a bibliákat nagyobb részben kiosztotta jutalmul a nyári vizsgák alkalmával a jó erkölcsű tanulóknak.

A választmány a fiók-egyletek véleménye meghallgatásával elhatározta, hogy egy népszerű lapot szerkeszt. Célzserü ez azért is, mert a felolvasásokat, melyeket tartott eddig, a nép nem igen érti. Az egylet céljának pedig csak úgy felel meg, ha a nép között is terjeszti a vallás-erkölcsi elveket, eszméket. A lap címe: „Unitárius Közlöny.” Tartalmát képezendik: Költmények, vallások v. erkölcsi tartalmak; elbeszélések, az egylet működéséről való tudósítások, s más apróságok. Terve van véve népszerű alakban megírni egy egy unitárius író s más nagy ember életét, akár unitárius, akár nem. Alakult egy irodalmi bizottság is a vidéki tagok közül.

A pénztárnok jelentését Kelemen Albert olvasta fel.

Ezután a gyűlés eloszlott.

Erdővidéki.

Magyar könyvek.

Nyílt felhívás a hazai kaszinók és olvasókörök t. Elnökségeihez.

Általános a panasz a magyar szépirodalmi és tudományos könyvek csekély kelendőse felett és ez a panasz első sorban suttja a hazai kaszinókat, olvasóköröket és más művelődési célszobák alakult társaságait, melyek hivatásukhoz képest a magyar nemzeti érdekeknek és így első sorban a magyar nemzeti irodalomnak apóli és terjesztői lehetnének. Jól tudjuk ugyan, hogy nem egy magyar kaszinó pénz ügyi állapotához mért áldozatkészséggel azazav meg evéknét, néha tetemes összegeket magyar könyvek vásárlására. De tény, hogy mintegy két ezer társas egylet közül hazánkban alig öt századik van könyvtára és tény, hogy a könyvtárak között is igen sok egyszerűen kislejtett ajándék-művekből avagy ügyes üzérkedők által terjesztett szenzációs fírozregényekből és hitvány fordításokból áll; oly könyvtárakat t-hát, mely nemcsak nem felel meg hivatásának,

de gyakran a közlést, sőt a közérkölosiséget is megkérdőjelezi képes.

A magyar írók és művészek társasága tárgyalás alá vevén ezt a komoly kérdést, az alulírt bizottság által jelen nyílt felhívást intézi a hazai kaszinók és olvasókörök t. elnökségeihez, hogy figyelemmel a könyvtárak alapításának és kezelésének nagy fontosságára, emlékeztessék őket a hazai kaszinók nagy alapítójának, Széchényinek célzatára, ki nem, mint a magyar kaszinók jelentékeny részéről ma is elmondhatjuk, „politizáló mokraköröket vagy éppen kártyabarlangokat” akart teremteni ez intézménnyel, de a ki tudta, hogy jól vezetve s első sorban a közművelődés érdekeit szem előtt tartó társaságok nemzeti létünknek erős oszlopává lehetnek. A múlt nyugat-európai nemzeteknél; az amerikai Egyesült Államok nagy köztársaságában a hatalom alapját a művelt társadalom képezi és e műveltséget a jól szervezett és mindenütt felfalálható társaságok és a nyilvános könyvtárak fejlesztik leginkább; ön-udatosan és hathatós erővel egészítve ki azt a népevelő hatást, melyet nálunk még csak az iskola, az éretlen gyermekek érdekében szolgáló és a fejlődésre képes és munkabíró ifjak nagy zömét már cserben hagyó iskola végez.

Nincs rendkívüli eszközökre, nincs rendkívüli anyagi erőre szükség, hogy minden egyes kaszinó minél inkább megfeleljen nemcsak feladatának és hogy a magyar társaságok köze a magyar művelt társadalom egyik központja és a közművelődés ügyének terjesztője legyen. Csak akarat szükséges, csak egy pár izléssel és műveltséggel bíró egyén buzgalma. A Gaborian, Ponsou du Terrail, Gondrecourt, Montepin Xavér, Bo s goby, Born fől: s más becsésékül gyártyák helyett, melyek kaszinók könyvtárában százával találhatók, ugyanaannyi pénzzel kitűnő magyar szépirodalmi műveket és nagyszerű külföldi irodalmi fordításait lehetne beszerezni. A könyvtárakból és magánosoktól koldult rendesen értéktelen művek helyett csekélyebb számban, de becsesebb könyvek mellett ótolhatnánk. Egy egy encyclopediai mű, szótár, térkép, a Magyarország történelmére, földrajzára vonatkozó fő művek, a helyi monographiák, az önművelődés ez első s általános segédeszköz, szintén nem kerülnek sokba és egészen tudományos művek megszerzése különben sem tartozik a kaszinók feladatai közé. És mily más hatása lenne egy kis gondosan megválogatott könyvtárnak, habár egyelőre csak egy-két száz darabból állana is, mint a mostan legnagyobb részt selejtes, sőt erkölcsösen o tartalmu könyvgyűjteményeknek! És mily hatása lenne később, ha a könyvtár megerősödve valóban komoly férfiaknak is segítségül szolgálhatna!

Lehetetlen, sőt az egyes helyi viszonyok ismerete nélkül igaztalan is volna, ha mi innen a központból általános jellegű tanácsokat akarunk adni a vidéki kaszinók könyvtárainak kezelésére és gyarapítására nézve. Nem is akarjuk. Mi csak arra kérjük önéket, hogy ne hanyagolják el a kör könyvtárát, mint eddig hazánkban a legtöbb helyen történt; igyekezzenek évről évre minél nagyobb összeget fordítani annak céljaira és mindennek felett művelt tagtársaiknak véleményét meghallgatva ne bízzák a megrendeléseket többé-kevésbé a véletlenre; különösen vegyék bírálat alá a regényfordításokat, melyek két évzár óta irodalmunkban valóságos szemétdombot képeznek, a melyben az igaz gyönyörgöt csak szakértő fedezheti fel. Ne feleddjék önék, hogy a társaságok könyvtárainak nemzeti missziója van; a legtöbb ifju innen nyeri a lelkesedést vagy a mérgét és a legtöbb nő, a jövő nemzedék nevelői, a kaszinók regényeinek hatása szerint alkotja meg a társas élet hangulatát; ne feleddjék, hogy a

jövő nemzedék, mely a könyvek nagy hatásáról már tiszta f. galommal fog birni, önéket teszi felelőssé vidékük műveltségének más állapotáért és az önék működését fogják megbélyegezni, ha kaszinójukban ma esetleg kártyázás a fő dolog és a kaszinói könyvtár értéktelen, vagy éppen selejtes művekből áll.

Elérkezett az idő; nemzeti létünk jelen műveltségi foka megköveteli már tőlünk, hogy a magyar társas körök szellemi nívója a közönségemél és megszokottnál magasabbra emeltessek. Elérkezett az idő, hogy önék, a vidéki társadalmi élet hivatászerű vezetői, a közművelődést, minél szélesebb körben terjeszt: ni igyekezzenek. Rendezzenek előadásokat, melyekből a magasabb műveléssel még nem bíró ifjak és nők az emberiséget mozgató nagy eszméket és mindenekfelett a magyar baza jelen állapotát megismerhetik és szeretni tanulják; gondoskodjanak arról, ha kell, népkönyvtárak felállítását által, hogy a tanuló ifjuság és a közép is kedvelje meg az olvasást és alkosanak körükben pezsgő életet, mely elvonja a jobb sorsra méltó erőket a kártya és bor oszlojaitól s munkára buzdítsa az ifjakat, kik már már érteni kezdik, hogy a nemzetért és szépért élni a legfőbb boldogság. És mindenek felett rendezzenek be kis, de valóban becses magyar nemzeti könyvtárt és gondoskodjanak annak állandatos fejlesztéséről, hogy legyen egy mag, melyből a társaságok hajtható reformja kiindul.

Ezen esékely, de bizonyosan nem áldástalan feladat az, mely önékre vár, hogy a társaságok könyvtárainak reformja által fokozatonként városuk és vidékük társas életének újjalakítását is megkísértsék.

Magyar írók és könyvtárosok a mi bizottságunk tagjai. A mi felajánlásunk talán tulzott és nagyon önző. De nem habozunk azt nyilvánosságra hozni. Ugyünk egyuttal a nemzet és tudjuk, hogy önék is hasonlóan gondolkoznak; körök tagjainak legjelesebbjei átérik teljesen, hogy nyelvén él a nemzet.

Legyenek azért, ismételve kérjük, gyá motitók a magyar irodalom felvirágoztatása érdekében általunk megindított mozgalomban az által is, hogy jelen körvelelünk gyűlésükön tagjaink tudomásra hozták, vita alá bocsássák, s az eredményt velünk az Írók és Művészek Társaságának helyiségében, Nemzeti színház bérháza) közölve velünk az ügyben továbbra is érintkezésben maradjanak.

Maradtunk hazafias tisztelettel Budapestén, 1887. augusztus hó.

A könyvvásárlást előmozdító bizottság és annak nevében.

György Aladár, Jókai Mór, elnök, titkár.
Doriny Gyula, alelnök.

A megsértett Jókai!

Kolozsvár, szept. 12.

Tegnap fényes elégtételt szolgáltatott Kolozsvár közönsége s a hazai második egyetem ifjusága, az önézetében mélyen megsértett korszori írók Jókai Mórnak. A nap egész folyamán az ifjuság mozgalmából előre lehetett látni, hogy a tegnapi színi előadás nem rendes felolvasó leed.

A nagy részben besereglett egyetemi ifjuság csoportokban gyülekezett a központi egyetemen és nyilvános helyeken, megbeszélés tárgyává tévén az estére készített tüntetés részleteit. Az egyetemi kör szűnidei választmánya pedig az alábbi Felhívásokat intézte az ifjusághoz:

— Nem tudom megérteni, mondá Sir Royal.

Mindig talány volt előttem.

— Diana egy pillanatnyi nyugalmat és boldogságot nem fog élvezni, míg ez az ember él, jégyszé Cameron ur. Szinte azt kívánom — hogy bár ne jött volna hazra.

Mig nem láttam, azt hittem hogy a nagy világi mulatságok tartják tőlem távol; de már most értem; ő nem akar tért jével hazra jönni irántunk való kíméletből, hogy ne lássuk, ne tudjuk hogy ő micszenved. Szegény Diánám!

— El kellene választani a férjétől, mondá Sir Royal.

De Cameron Péter a fejét rázta.

— Nem, az nem volna jó, mondá Sir Royal.

— És ekkor Sir Lisle csatlakozott hozzájuk.

Néhány perc múlva Cameron ur vissza ment a többi vendégeihez, s az a két férfi a kik Diánát annyira szerették, ott állottak róla beszélgetve. Hosszasan és komolyan értekeztek, s Sir Lisle észre vette, hogy társa erős felindulásnak a befolyása alatt látszott lenni; mert arca elfehéredett, s ajkai idágesen rángatóztak. — Sir Lisle kérdezte tőle — hogy nincsen-e rosszul.

— Nincs semmi bajom, válaszolá Sir Royal; de ha Diánára gondolok s az ő szerencsétlen sorsára — akkor egy érzem mintha közel volnék a tébolyodáshoz.

S Sir Lisle arczának a kifejezéséről, s hangjáról gyanítani kezdte, hogy Sir Royal — mily forrón szereti Diánát!

— Menjünk a gesztenyefa sorba, mondá Sir Royal.

A gesztenyefa sétány, a hogy a he-

„Felhívás a tud. egyetem polgáraihoz!

Ismeretes mindnyájunk előtt a napi sajtó cikkeiből azon sajnós esemény, melyet a budapesti színházak intendánsa a nemzet legnagyobb és külföldi szemben elkövetett. Jókai Mór minden nemzet tőlünk, s nálunk ily darva sértést kellett szenvednie.

Ma szeptember 11 én a helybeli nemzeti színház intendánsa a nyári színházhoz Jókai egyik drámiáját „Szigetvári vártnak” adatja elő! Illik, hogy a közönség tüntetésben az egyetemi polgárság is részt vegyen. Gyülekezzünk ma este és testületileg vonjunk a nyári színházba, hol megfelelő módon fogunk tüntetést adni korszori költők iránti bámulatunknak és történet sértés feletti megbotránkozásunknak.

Kolozsvár, 1887. szept. 11.

Már fél 7 órakor gyülekezett az ifjuság az „Orbán kávéház” előtt s rendező vonult le a nyári színházhoz, mely a főútvonalra volt a tér közönséggel, s a pénzürendkívüli ostrom alá véve. A jegyeket már háromnegyed 7 órára elporkodták, s az ifjuság nagy része csak álló, vagy korlat jegyekhez juthatott, s be is töltötte a közönség által még el nem foglalt legkisebb részt is a nézőtérben.

Hét órakor, a függöny fellebbeztére a zajongást csend váltotta fel, s a hazai intenciókkal megírott „Szigetvári vártnak” oz. darabja a nagy költők játszott le a színpadon. Az első felvonás minden nagyobb diétioja után felhangzott a Jókai Mór* nevét éltető kiáltás. Felvonás után E. Kovács Gyula rendező megjelent a lámpák előtt s a Jókai Mór nevében közönséget mondott a lelkes tüntetésért.

Az ifjuság vezetői az első felvonás lezárásával táviratilag is üdvözölték a megsértett nagy költőt s a következő sürgőssé menesztették hozzá:

„Jókai Mórnak

A „Szigetvári vártnak” mai előadása általval a megsértett költőt szívinak egész melegevel és a zafas lelkesedéssel üdvözöljük. A kik téged bánnak — a hazát bántották! A kolozsvári egyetem ifjusága.”

Az előadás további folyamata alatt is mindegyre meg-meg újult a tüntetés s percekig tartottak fel a jeleneteket a darab hazafias versei után felhangzott lelkesedő éljenzések a mik a szereplők által közvetve Jókainak szóltak.

A szereplők játékán és szavazlatán is meglátszott a nagy költő iránt érzett szeretet és bámulat. Fáy Sieróna és Gerő Lina; E. Kovács Gyula és Ivámfy Jónó, drámai előadásainak a négy művészi alakja, veltékve, az inspiráció lelkes hangján szólaltatt meg a darab sok hazafiasággal megírott jelenetait a lelkesedéssel töltik ázárnyakba közönségre is, mely tombolva adott kihozt és felkelett hatásnak, s igazi műdrzetének. Fáy Szerénának utolsó nagy jelenete után felhangzó, percekig tartó telzés zaj az igazi tragikai művésznő iránti hódolat nyilvánulása volt s színpadi replése legszebb emlékei közé sorozhatja.

Darab végével a Jókai Mór éltetésével s a Kegyelvő iránti rosszaság kifejezésével vonult ki a közönség és egyetemi ifjuság, melynek szívében él Jókai a költő.

(L. I.)

Diána fegyelme.

A „Dora” szerzőjétől.

Az „Ellenzék” számára fordította: Amica.

LVIII.

(Folytatás.) 94

Cameron ur egy kissé zavarban volt.

— Ott lent a gesztenyefa sétány végén van; félig elaludva egy padon ül. Azt gondoltam hogy talán jó lesz ha a pezsgő hatását kihasználja, és akkor beszélhetnél vele.

— Remélem papa hogy nem csinált magának bosszuságot? — kérde Diána agyálosan.

— Nem édesem. Bates századosnál volt egy kis szóváltás, és ekkor láttam hogy sokat ivott s a bor hatása alatt beszélt. — Diánám, ne búsulj.

Diána némán nézett az atyjára. Hogy ne búsulna! — hát ugyan mit tehetne egyebet?

— Néhány percze mindenről megfeledkeztem, mondá Royal, lehetséges-e, hogy én itt ültem magával s négy szem közt, élvezve a maga társaságát, s megelégedtem mindenről?

— Diána, elkísérem? — kérde Sir Royal.

— Köszönöm Royal, de maradjon, válaszolá Diána; egyedül jobban eltudom vele igazítani a dolgot.

Lassan távozott, a két férfi nézte míg a fák között eltűnt előlük. Az egyik szomorúan, a másik szenvedélyes bánattal nézett utána.

— Minő sors! — kiáltá Cameron Péter.

Vajjon mi vihette rá ezt a szegény nyermeket, hogy ilyen embert válasszon férjének?

Járó Kelo.

LIX.

Lady Clanronald alvófértjét nézte, néhány percig hallgatta állott. Kétségbeesettül látta hogy ekkor gyűlöletet nem érzett iránta. Véghetetlen sajnálattal töltötte el a szívét. Ha térje valami nagy betegséggel haldoklott volna előtte, akkor sem érezhetett volna nagyobb részvétet iránta.

Végre felnyitotta a szemeit, s dühösen fordult a feleségéhez.

— Miért állasz előttem? — Mit leskelődöl utánam? — kérde indultatosan.

— Azért jöttem, hogy beszéljek veled, s aludva találalak; — csak várakoztam míg felébredel, — válaszolá Diána nyugodtan.

— És most hogy felébredtem, mi bajod van velem?

Ekkor a hangja hirtelen megváltozott s azt tette hozzá:

(Folyt. köv.)

